

Scread Mhaidne

Joe Steve Ó Neachtain

Cló Iar-Chonnachta
Indreabhán
Conamara

An chéad chló 2003
© Joe Steve Ó Neachtain 2003

ISBN 1 902420 53 5

Dearadh clúdaigh: Pierce Design
Dearadh: Foireann CIC

Tugann Bord na Leabhar Gaeilge tacaíocht
airgid do Chló Iar-Chonnachta

Faigheann Cló Iar-Chonnachta cabhair
airgid ón gComhairle Ealaíon

Gach ceart ar cosaint. Ní ceadmhach aon chuid den fhoilseachán seo a atáirgeadh, a chur i gcomhad athfhála, ná a tharchur ar aon bhealach ná slí, bíodh sin leictreonach, meicniúil, bunaithe ar fhótachóipeáil, ar thaifeadadh nó eile, gan cead a fháil roimh ré ón bhfoilsitheoir.

Clóchur: Cló Iar-Chonnachta, Indreabhán, Conamara
Teil: 091-593307 **Facs:** 091-593362 **r-phost:** cic@iol.ie
Priontáil: Clódóirí Lurgan, Indreabhán, Conamara
Teil: 091-593251/593157

Joe Steve Ó Neachtain

I gCré Dhubh an Spidéil i gContae na Gaillimhe atá rútaí i dtalamh ag Joe Steve Ó Neachtain ón lá ar rugadh é i nDeireadh Fómhair na bliana 1942.

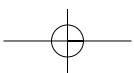
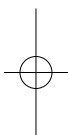
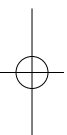
Bronnadh Gradam Jacobs ar a shaothar sraithdhrámaíochta *Baile an Droichid* a craoladh ar Raidió na Gaeltachta ó 1985 go dtí 1995.

Tá Gradam Litríochta Chló Iar-Chonnachta buaite faoi dhó aige; i 1998 lena chnuasach gearrscéalta *Clochmhóin* agus i 2001 ar an úrscéal *Lámh Láidir* atá le foilsiú ag Cló Iar-Chonnachta sa mbliain 2004.

Bronnadh Duais Oireachtais agus Duais Stuart Parker/BBC Raidió Uladh ar a dhráma *Níor Mhaith Liom do Thrioblóid*, dráma a bhain cáil amach nuair a léiríodh i dTaibhdhearc na Gaillimhe é i 2001 agus arís i 2003.

Tá mórchuid duaiseanna litríochta agus ardán bainte amach ag Joe agus tá sé ag saothrú plaic faoi láthair i gcarachtar Pheadair sa sobaldráma teilifíse *Ros na Rún*.

Seo an chéad úrscéal óna pheann. Bronnadh an chéad duais sa chomórtas Oireachtais don ‘Úrscéal don Phobal’ ar *Scread Mhaidne* i 1999.

Do Róisín

Is tú a thóg mo chroí
Ón ísle brí
Is a chuir brí
Sa bhfocal beo
Nuair a bhaist
Do ghlór
In athuair mé
Is tú ag spraoi
Le do Dheaideo.

Buíochas

Gan cúnamh na ndaoine seo leanas ní fhágfadh an leabhar seo m'aighe go brách:

Máirín, a chlóbhuail chuile fhocal; Aisling agus Páid, a cheartaigh is a chóipeáil; Mícheál Ó Curraoin, a thug chun cruinnis; Lochlainn Ó Tuairisg agus Berní Ní Chuinn.

Cló Iar-Chonnachta, Moltóirí an Oireachtais agus Bord na Leabhar Gaeilge a chuir muinín sa leabhar.

An Chomhairle Ealaíon, a chuir ar mo chumas breis ama a thabhairt don scríobh.

Go bhfága Dia bhur sláinte agaibh.

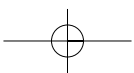
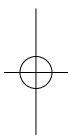
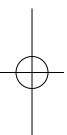
Réamhrá

Thagadh an t-allas amach trí mo chraiceann le teann faitís nuair a chloisinn na hoidí béil ag cur síos ar an scread mhaidne le linn m'óige.

Scread fhada uaibhreach olagónta nárbh fhearrde go brách an té a chloisfeadh í. Scread chéasta chráite a dhéanfadh an t-anam ag fágáil an choirp in am marfach na hoíche.

Chuala mé an scread chéanna luaite le sian bhaintrí os cionn chorp a haonmhic agus b'fhurasta dom dá réir scread chomh cráite céanna a shamhlú le máthair a mbeadh a céadghin dá streachailt as a baclainn dá buíochas.

Tharla sé agus ní mba scéal le baile amháin é ach le chuile bhaile sa tír ag tráth éicint. Nuair a bhínn ag scríobh *Baile an Droichid* do Raidió na Gaeltachta, bhíodh daoine as chuile cheard ag rá liom go raibh aithne mhaith acu ar chuid de na carachtair mar go raibh a leithéid ina gcónaí béal dorais leo. Sílim go mothóidh daoine as gach ceard an fhírinne chéanna leis na carachtair atá faoi chlúdach sa leabhar seo.

Níor thóg Sorcha a súil den chosán ó d'fhág siad bun an chnoic ach ag coimhlint ó chois go cois in aghaidh an strapa mar a bheadh sí ag tóraíocht faoisimh sa bpuiteach. Caint ná caidéis níor roinn sí leis an tsochraid fear a bhí aníos leis na sála aici, a ngeoin chiúin ómósach ag ardú go spleodrach de réir mar a bhí an maolchnoc ag tabhairt a ndúshláin.

Ach bhí a nglór mar a bhíonn glór na n-éan go minic, ag líonadh an aeir le ceol do chluasa bodhra na himní. Ní raibh feidhm le fuaim i gcluasa Shorcha ach í ag brostú mar a bheadh sí ag siúl i dtromchodladh, saothar uirthi ag iarraidh coinneáil leis an tarracóir a bhí ag tabhairt chorp Mhom go mullach an tsléibhe.

Níor mhothaigh sí glugarnach an uisce timpeall a cos sna bróigíní laga a bhí draoibeáilte aníos thar a n-uachtar san aistreán. Níor mhothaigh sí súile na bhfear a bhí ag dearcadh go hamhrasach ar a feisteas agus ar a chéile ag geata an tséipéil. Fios maith acu nach raibh díon deoire ná briseadh gaoithe ina culaith ghalánta ach leisce ar cheachtar acu a ladar a chur i ngraithe gan iarraidh. Níorbh é an chéad bhabhta ag Sorcha é ag tabhairt a cion don reilig. Ach bhí Mom mar thaca aici an lá ar adhlacadh Dad. An mhíoltóg ní chorródh i ngan fhios di an lá sin, a hintinn céim chun cinn ar an ngníomh, ainmneacha na ndaoine a bhí ag cásamh a mbrise leo curtha de chogar i

Joe Steve Ó Neachtain

gcluais Mhom aici. Daoine ag fáil caidéise dá cumas eagrúcháin. Na daoine céanna a raibh na deora leo ag cásamh bhás Mhom, a d'fháisc a láimh go muirneach, cé nár mhothaigh sí tada de bharr go raibh an bás tobann tar éis an mothú a bhaint aisti.

Ghéaraigh sí ar a coiscéim i ngan fhios di fhéin nuair a chuir an tarracóir púir dheataigh in aer ina rith te reaite in aghaidh storráin a bhí i lúb an chosáin. Ní raibh an dara hanáil faighte léi go fóill aici, rud a d'fhág séideán inti nuair a rinne sí iarracht fanacht i gcóngar an choirp.

Lean a hamharc an tarracóir in aghaidh an strapa ar feadh ala an chloig ach ar an gcéad ala eile bhí na cosa tar éis sciorradh uaithi agus í tite ar a béal fúithi sa bpuiteach.

Bhí a dhá láimh báite go rostaí sa scuadar ag iarraidh a bheith á díriú fhéin agus gach a raibh ina timpeall ag béiceach amhail is dá mb'as a seasamh a thit sí.

Dhírigh beirt chomharsan suas go cineálta í, duine acu ag glanadh an phuitigh i mbinn a chóta chomh cineálta le máthair a bheadh ag athrú clúidín ar naíonán.

'Are 'ou hurt, Sorcha?'

'No. Don't ruin your coat.'

'God blast the coat, it's aisy wash it. Did 'ou scrape 'ur knees?'

'No, I just slipped.'

'Ah, you'd need wellingtons. 'Tis no place for a woman this time of year, nothing but shite an' muck . . . 'ou have 'ur dress ruined.'

'It's OK, thanks.'

Beirt eile rite chun cinn ag screadach in ard a ngutha ar an

Scread Mhaidne

tiománaí, duine ar chaon taobh dhe agus a lámha á threorú chomh fíochmhar le géagáin a bheadh á réabadh i stoirm.

'Hi! Hi!'

'Hould on, Pa!'

'Hould on, I say!'

Stop Pa an tarracóir ar an toirt agus nocht gealacán a shúl go sceonmhar ar fhaitíos gurbh é an cóiste a raibh an chónra istigh ann a bhí bainte as greim.

'What's wrong?' ar seisean, ag oscailt doras an chábáin.

'Ur goin' too fa-ast. Will 'ou take it aisy, will ya?'

'But sure . . . Hell, man, I had to take a run at that hilleen or she'd start skiddin'. 'Tis fierce slippery.'

'I know, sure . . . but she's after fallin' in the slobber there behind . . .'

'You'll go into the cab now. 'Tis the best place for ya.'

'No, I'm . . .' ach bhí sí scuabtha den talamh idir a dhá láimh aige agus é ag rith in aghaidh an strapa léi chomh muirneach is dá mb'uainín caorach a bheadh sé a leagan ar an bhfoscadh.

'In you go there, now. Let 'er sit in besides ya there, Pa.'

'OK, OK, no bother.'

'Tis impossible for a woman to walk in that scutter.'

'Tis a holy show, sure. Up to our ankles in it we are.'

'OK, now . . . hould onto that bar, miss . . . OK now?'

'OK.'

'That's the place for her now, Pa'll give 'er plenty talk.'

'Pity we didn't think of it below at the church gate.'

'I did sure, but you wouldn't like to be sayin' anathing.'

'I know.'

'She's light as a feather, the crature.'

Joe Steve Ó Neachtain

'She is, Johnny, sure a puff o' wind 'd nearly blow 'er away.'

'You would kinda know she weren't as hardy as a home grown all the same.'

'How could she be? Protected like a day-old-chick all her life.'

'Overprotected she was. Sure, she have no experience of real life at all at all.'

'It's true for you. Between the prayers and the blessed candles she may as well have been reared in a convent.'

'I think too much of that holiness is worse than having no faith at all.'

'The poor creatureen is very shook lookin'. The shock, I suppose.'

'Faith, she's longer in the tooth than what she looks.'

'She'd be thirty, would she?'

'Hardly. She isn't that long teaching.'

'Faith, there's more metal in that one than what ya think . . . She's tough as nails in school, they say.'

'By Jaysus, they say she has great smacht and you wouldn't think she's old enough to be a taycher at all, to look at 'er.'

'By God, it isn't aisy to be aqual to some o' them goin' to that secondary school. Sure, they're up to every kind of devilment nowadays.'

'They say she's aqual to the best of 'em and, funny thing, they all likes 'er.'

'They do, sure. Didn't you hear them in church? I thought they'd never stop singin' them hymns.'

'Nuns, sure . . .'

'They were verra fond of the nuns always.'

'Sure, Bridie, Lord 'a' mercy on her soul, used to go walkin'

Scread Mhaidne

with them. I seen 'em Sundays walkin' across the top of Seafinn and they talking Irish.'

'Oh, mad for the Irish she was.'

'Sure, Bridie was from down Dingle way originally.'

'I hear 'em sayin she was related in some way to that nun that's runnin' the school, Sister Rosie, they calls her.'

'Ah, you hit it on the head. That's the reason – two Kerrywomen.'

'By Jay, they'll mind one another.'

'Keep it down, lads.'

'Ha?'

'There's ears on the wind.'

'What?'

'Brian, he's there behind us.'

* * *

Ba in aon turas a bhí Brian Mór Murphy ag seachaint an chomhluadair, é ag moilliú a choiscéime go stuacach d'fhonn fanacht as fhéin i ndeireadh na sochraide. Ní roimh chomhluadar a chuid comharsan a bhí aon doicheall aige, cé gur bhraith sé beagán teannais sa mbealach a raibh a bhformhór á dhearcadh. Ón spóla goilliúnach a bhí ag ciapadh a chroí ab áil leis éalú ach bhí sé fánach aige faoiseamh a fháil ón ruaig achrainn a choip é sul má d'fhág sé an teach. Bhí glór oilbhéasach Mhary Margaret chomh binbeach ina chluasa leis an agall nimhneach a chuir sí amach an doras ina dhiaidh. Gan é ach ag iarraidh a bheith ag coinneáil na síochána go sibhialta.